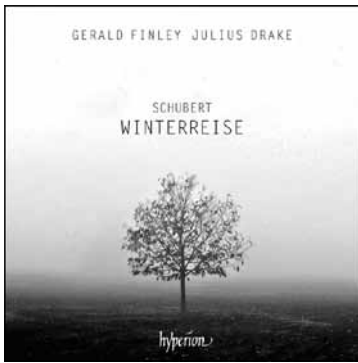

CD KLASSIEK

Duistere atmosfeer
Franz Schubert

Van Schuberts onsterfelijke liedcyclus *Winterreise* bestaan intussen ontelbare opnamen. Een gedenkwaardige is die uit 2005 bij Deutsche Grammophon uitgegeven met topdirigent Daniel Barenboim aan het klavier en de Duitse basbariton Thomas Quasthoff. Deze zanger werd geboren met ernstige lichamelijke beperkingen als gevolg van het gebruik door zijn moeder van het medicijn Thalidomide. Hij meet amper 1,34 meter en werd aan het conservatorium gewei-gerd omdat hij met zijn korte ledematen geen piano kon spelen. Helaas stopte Quasthoff enkele jaren geleden met optreden om zich te concentreren op zijn les-opdrachten.

Een recente, onberispelijke versie werd gebracht door de Canadese bariton Gerald Finley, die vreemd genoeg vooral Brahms en Wagner kent, en de Britse pianist Julius Drake en uitgebracht door Hyperion.

De tekst van Schuberts liedcyclus *Winterreise* is van de nu haast vergeten dichter Wilhelm Müller (1794-1827). Het is het mooiste voorbeeld van liedmuziek uit

de romantiek, maar tegelijk ook een hoogst onheilspellend werk vol duistere emoties.

De 24 liederen ademen een duistere atmosfeer en voeren de luisteraar mee door een ijzingwekkend winters landschap. Ze vormen één geheel met een centrale figuur die slechts aangeduid wordt als *Der Wanderer*, de wandelaar. Die neemt de luisteraar mee op een tocht door zijn verborgen verlangens.

Twee 'songs' werden onsterfelijk en genieten ook een zelfstandig bestaan buiten de cyclus. Een eerste is *Der Lindenbaum* (de linde), dat na Schuberts dood in een eenvoudiger muzikale vorm werd gegoten en herwerkt tot een koorstuk. Duitse kinderkooren brengen het wel eens.

Der Leiermann (de orgeldraaier) is het laatste lied uit de cyclus en het dramatische hoogtepunt van Schuberts bizarre tocht. In de sobere pianobegeleiding is nog iets te horen van de melodie die de orgeldraaier speelt, terwijl hij blootsvoets op het ijs staat. De reiziger vraagt zich af: „*Wunderlicher Alter, soll ich mit dir gehen?* (Wonderlijke oude man, zal ik met je meegaan?)” Op YouTube is de schitterende uitvoering van Thomas Quasthoff en Daniel Barenboim te zien. (EDS)

Franz Schubert, *Winterreise*, met Gerald Finley (bariton) & Julius Drake (piano), Hyperion, CDA68034, 20,25 euro.

CD KLASSIEK

Onbegrip en eeuwigheid
Ludwig van Beethoven

De 'late' strijkkwartetten, geschreven in 1825 en 1826, zijn de laatste composities die Beethoven voltooide. De Russische prins Nicolaas Galitzin, zelf een cellist, bestelde in 1822 een aantal werken. Beethoven componeerde ze in een andere volgorde dan ze later werden genummerd en wel als 12, 15, 13, 14 en 16. De finale van 13 was het allerlaatste wat hij afwerkte. Op 28 maart 1827 stierf hij na een lang ziekbed.

De scheppingsperiode werd volkomen overschaduwd door de totale doofheid en het sociale

isolement van de componist alsook door diverse gezondheidsproblemen, wellicht ook alcoholisme. Het trage gedeelte van het vijftiende noemde Beethoven een „*Heiliger Dankgesang*”, een heilig danklied, voor zijn herstel na een maand bedlegerigheid.

In deze opname horen we de nummers 15 en 16. De muzikale stijl was ongehoord en werd door de tijdgenoten niet begrepen. Musici als Schubert en Wagner vonden de werken wel het einde. Stravinski zei later dat dit eigentijdse muziek was, die voor eeuwig eigentijds zal blijven.

Het nummer 16 werd pas in 1828 opgevoerd, een jaar na Beethovens dood. Het laatste deel bevat als opschrift de raadselachtige zinnen *Muß es sein?* (Moet het zijn?) en *Es muss sein!* (Het moet zo zijn!). (EDS)

Ludwig van Beethoven, *The Late String Quartets Op. 132 & 135*, door het Brentano String Quartet, Aeon, AECD 1223, 20,25 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Duitse stijl
Marnix Krop

Marnix Krop was tot voor kort Nederlands ambassadeur in Berlijn en wil in dit boek aantonen hoezeer Duitsland de voorbije jaren de Europese Unie is gaan leiden.

Ruim zestig jaar lang maakte Duitsland zich kleiner dan het was. Het was een economische reus, maar de Bondsregering

speelde steeds bewust een tweederangsrol. De herinnering aan de wereldoorlogen en de traumatische deling van het land na 1945 waren daarvan de oorzaak. Pas door de Eurocrisis, en wel onder leiding van bondskanselier Angela Merkel, werd Duitsland gekatapulteerd in een leidende rol in Europa. Onder Duitse druk zijn de teugels inmiddels aangehaald. Hulp aan 'problemlanden' wordt nu gekoppeld aan een verplicht herstel van solide openbare financiën en van een concurrerende economie.

Krop geeft interessante aanzetten. Duitsland weet als geen ander wat solidariteit is, zegt hij, want in 1990 nam het de economisch en moreel failliete DDR gewoon op in zijn eigen structuur. Dat kostte veel moeite en geld, maar de Duitsers waren bereid te betalen. Interessant is ook de suggestie van de auteur dat een typisch protestantse moraal een grote rol speelt. Solidariteit komt er slechts in ruil voor soli-

dariteit. Is Angela Merkel niet de dochter van een dominee?

Krop biedt de lezer een kijk in de keukens van de internationale politiek. Hij is er ook van overtuigd dat de Duitse aanpak goed is voor Europa. Voortwerken aan een politieke unie is niet meer dan logisch, wat sommige politici ook beweren. Hier en daar worden de dingen bekeken vanuit een strikt Nederlandse benadering. Belgen kijken voor hun buitenlandse beleid nog steeds met één oog naar Parijs. (EDS)

Marnix Krop, *Hart van Europa. Hoe Duitsland ons uit de crisis voert en tegen welke prijs*, Prometheus, Amsterdam, 2014, 224 blz., 19,95 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Niet laten meeslepen
Anselm Grün

De Italiaanse historicus en romancier Umberto Eco bestudeert in een van zijn werken boeken die gebaseerd zijn op lijsten, opsommingen van zaken en begrippen. Ook Anselm Grün le-

verde de voorbije jaren op die basis meerdere boekjes af waarmee hij zijn lezers wil helpen een spirituele balans te vinden.

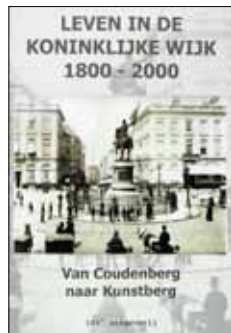
In dit werk worden vijftig emoties opgesomd, gaande van afgunst over medelijden tot wraakzucht. Aan elke emotie besteedt Grün doorgaans twee bladzijden. Op 'medelijden' en 'onmacht' gaat hij dieper in. Zoals in zijn andere boeken rijmt hij inzichten uit de psychologie met wijsheden uit de religieuze tradities en niet alleen uit het christendom waarin hij als katholiek monnik staat. Hij beoogt dus een breed publiek. Rode draad is dat we onszelf niet aan onze emoties moeten overleveren.

Anselm Grün relateert zichzelf: „Wanneer je mijn ideeën over emoties leest, kom je in contact met jezelf. Je zult je eigen

emoties ontdekken en daarmee ontdek je jezelf. Je zult dus in dit boek ook over jezelf lezen. Misschien komt wat ik over een bepaalde emotie heb geschreven niet altijd overeen met je eigen ervaring. Dan zijn mijn ideeën een uitnodiging om je persoonlijke emoties in je eigen woorden te formuleren.” (EDS)

Anselm Grün, *Het boek van emoties. Gevoelens als bron van levenskracht, energie en levensvreugde*, Spirito/Averbode, Averbode, 2014, 176 blz., 16,95 euro.

BOEK ERFGOED

Ondergrondse sporen
Heymans & anderen

Onder het Koningsplein in Brussel zijn resten te vinden van wat in de middeleeuwen het centrum van de macht was. Het Coudenbergpaleis werd ooit een van de fraaiste paleizen van Europa genoemd. Keizer Karel, die Brussel als een van de belangrijkste steden van zijn rijk beschouwde, deed er in 1555 afstand van de troon. Na een verwoestende nachtelijke brand in 1731 restten van het complex slechts ruïnes. Nog in de achttiende eeuw verdween het onder het toen nieuw aangelegde Koningsplein. In 1984 startten er opgravingen en sinds 2000 is

het Coudenbergpaleis als ondergrondse site toegankelijk voor het publiek.

Over het archeologisch onderzoek, de opgravingen en de restauratiewerken verscheen een knap boek dat het verhaal vertelt van de residentie en de machthebbers die ze bewoonden. Het roept de pracht en praal ervan op aan de hand van afbeeldingen, wandtapijten, opgetekende verslagen, bijvoorbeeld van banketten of staatsiebezoeken.

In de Spaanse tijd bestond er geen rechtstreekse verbinding tussen het hof en de Sint-Goedelekathedraal. Die kwam er met de aanleg van de Isabelstraat, een privédoorgang afgesloten met poorten en verboden voor alle stieren die lawaai voortbrachten. Bewuste straat, genoemd naar aartshertogin Isabella, werd overweld bij de aanleg van het Koningsplein en de bijbehorende residenties door architect Barnabé Guimard in de achttiende eeuw.

De Isabellastraat liep volledig door het domein van de kruisboogschutters. Het verhaal van die gilde staat centraal in een andere publicatie, uitgegeven door de Cercle d'Histoire de Bruxelles bij het dertigjarig be-

staan van deze vereniging, die in 1983 in de Marollenwijk ontstond. Het boek bevat verhalen en anekdotes over de straten in die wijk en de geschiedenis van de Banque d'Outremer in de Brederodestraat. Ook de maquette die Joseph Dubois in de jaren 1980 maakte van het achttiende-eeuwse Brussel wordt toegelicht. De publicatie begeleidt de tentoonstelling *Leven in de Koninklijke Wijk 1800-2000*, die tot eind augustus in het Coudenbergpaleis loopt. (NL)

Vincent Heymans & anderen, *Het Coudenbergpaleis te Brussel. Van middeleeuws kasteel tot archeologische site*, Snoeck Publishers, Kortrijk, 2014, 360 blz., 45 euro • *Leven in de Koninklijke Wijk 1800-2000. Van Coudenberg naar Kunstberg, 180°* uitgeverij/Cercle d'Histoire de Bruxelles, 2014, 94 blz., 15 euro.